

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ МОРСЬКОЇ БІОЛОГІЇ
МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМ. Б. ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

«СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРЕТИЧНОЇ І ПРАКТИЧНОЇ ІХТІОЛОГІЇ»

Матеріали ІХ міжнародної іхтіологічної
науково-практичної конференції

Одеський державний екологічний університет
14-16 вересня 2016 р.

Одеса
ТЕС
2016

ЗМІСТ

АДЖИУМЕРОВ С. Н. НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКАЯ ПРОГРАММА УКРАИНЫ В МОРЕ УЭДДЕЛА	11
АНАНЬЄВА Т. В. , ШАПОВАЛЕНКО З. В. АКУМУЛЯЦІЯ РАДІОІЗОТОПІВ В ТКАНИНАХ МОЛОДІ КАРАСЯ СРІБЛЯСТОГО ЗАПОРІЗЬКОГО ВОДОСХОВИЩА.....	14
БЄЛОШАПКА Т.В., МАТВІЄНКО Н.М., ВОДЯНІЦЬКИЙ О.М. ВПЛИВ ВІТАМІНІВ А ТА В ₆ НА РИБНИЦЬКО -БІОЛОГІЧНІ ПОКАЗНИКИ ЦЬОГОЛІТОК КОРОПА КОІ (<i>CUPRINUS CARPIO KOI</i>) ПРИ ВПЛИВУ СТРЕС ФАКТОРІВ.....	18
БЛЯКОВ І.В. ВПЛИВ РИБОЯДНИХ ПТАХІВ НА СТАН ЗАПАСІВ ПРОМИСЛОВИХ РИБ У ДЕЛЬТІ ДНІСТРА	22
БОЖИК В.Й., БОЖИК О.В., БОБЕЛЬ І.Ю. ВИРОЩУВАННЯ ФОРЕЛІ У ПЕРЕДКАРПАТТІ.....	26
БУРГАЗ М.І. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ІХТІОФАУНИ ШАБОЛАТСЬКОГО ЛИМАНУ.....	30
БУРГАЗ М.І., МАТВІЄНКО Т.І. ПЕРСПЕКТИВИ РИБОГОСПОДАРСЬКОГО ВИКОРИСТАННЯ МАЛИХ ВОДОЙМ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ	33
БУШУЄВ С.Г., БАЛАЦКИЙ К.Л. ПРЕДВАРИТЕЛЬНЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ РАСПРОСТРАНЕНИЯ В УКРАИНСКИХ ВОДАХ МЕЧЕНОЙ МОЛОДИ ОСЕТРОВЫХ РЫБ, ВЫПУЩЕННОЙ В Р. ДУНАЙ.....	37
ГАНДЗЮРА В. П. ОСОБЛИВОСТІ РОСТУ І МЕТАБОЛІЧНИХ ПРОЦЕСІВ РИБ У ТОКСИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	41
ГОНЧАРОВ Г.Л. ДИНАМІКА СТРУКТУРИ ІХТІОЦЕНОЗУ ТА АНАЛІЗ ЇЇ ОБУМОВЛЕНОСТІ ДИНАМІКОЮ ДЕЯКИХ ГІДРОЛОГІЧНИХ ТА ГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ РОКУ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ..	45

БІЛЯКОВ І.В.

Одеський державний екологічний університет
вул. Львівська, буд. 15, м. Одеса, 65106

ВПЛИВ РИБОЯДНИХ ПТАХІВ НА СТАН ЗАПАСІВ ПРОМИСЛОВИХ РИБ У ДЕЛЬТІ ДНІСТРА

Іхтіофауна України відрізняється великим різноманіттям. Риби в Україні представлені 63 родинами, 135 родами, що об'єднують більше 200 видів. Вони населяють Чорне та Азовське моря, чисельні річки, озера, струмки, а також штучно створені людиною ставки, канали тощо.

Риби багатьох видів – найважливіше джерело харчування людей. Відходи переробки рибної продукції використовуються для годівлі сільськогосподарських тварин (свиней, курей, качок), хутрових звірів на звірофермах. Рибний промисел – найдавніше заняття людей, особливо тих, що живуть на морських узбережжях.

Рибні запаси – не вічні природні багатства. Зараз на чисельність популяцій риб негативно впливає дуже багато факторів. Одна з впливових причин зниження чисельності риб – це рибоядні птахи. Часто їжею для птахів-іхтіофагів стають річкові промислові види риб, що мають велике значення для людини і тому скорочення їх популяції є важливою екологічною проблемою.

Дністер являє собою одну з найбільших українських річок. У всі часи по обох берегах Дністра кипіло життя. Іхтіофауна ріки Дністер доволі різноманітна.

У верхній течії Дністра найбільш численними рибами є форель, харіус, головень, підуст, вусань, білоглазка, рідше зустрічаються плотва, вирезуб, ялець, жерех, ян, піскар, бистрянкa, укля, лящ, рибець, сазан, голець, окунь, йорж, носар, дуже рідко – стерлядь, язь, сом, судак, чоп, подкаменщик, бички. У заплавних водоймах часто виявляються щука, плітка, верховодка, карась, лин та ін.

У середній течії переважають вирезуб, головень, жерех, підуст, піскар, вусань, укля, щиповка, сом, бички, чоп, менш численні – стерлядь, щука, ялець, голян, верхівка, бистрянкa, густера, лящ, білоглазка, рибець, гірчак, короп, голець, подкаменщик, окунь і йорж і найбільш нечисленні – плітка, краснопірка, судак і минь. У заплавних водоймах Дністра найбільш часто зустрічаються лин, піскар, карась, короп і в'юн, рідше – голян і укля.

Особливо рідкісні в нижній течії Дністра і в лимані вусань, вугор, сонячна риба та деякі інші.

До будівництва греблі Дубосарського гідровузла і до одамбірованія річки Іктіофауна Дністра була дуже різноманітна і на кінець 50-х років її нараховувалося 96 видів риб. Але зараз є чітка тенденція до зниження різноманіття.

Слід зазначити, що зменшення чи зникнення... популяцій прісноводних видів риб у річці Дністер буде мати дуже значні негативні наслідки для людини. Прісноводні річкові риби складають близько 11% світового улову. Понад 18% населення земної кулі задовольняє свої потреби в тваринних білках за рахунок рибної продукції. Крім того, що для людини риба - важливий продукт харчування, також з риби виробляють технічний і технічний жири, у текстильному виробництві, у харчовій промисловості, зокрема для виготовлення желе, кондитерській промисловості, а також у медицині для виготовлення пластирів, зварювальних електродів, а також у медицині для виготовлення добрива, які використовують підвищенню врожайності сільськогосподарських культур, тощо.

Іктіофауна Дністра доволі різноманітна і багаточисельна. Багато видів відносяться до рибоїдних:

- Чапля сіра (*Ardeacinerea*);
- Чапля руда (*Ardeapurplea*);
- Кваква (*Nycticoraxnycticorax*);
- Чапля жовта (кудлата) (*Ardeolaralloides*);
- Велика біла чапля (*Ardeaalba*);
- Мала біла чапля (*Egrettaazarzetta*);
- Пеліканпрожевий (*Pelecanusonocrotalus*);
- Баклан великий (*Phalacrocoraxcarbo*);
- Баклан малий (*Phalacrocoraxpygmeus*);
- Шуліка чорний (*Milvusmigrans*);
- Великий крохаль (*Mergusmerganser*);
- Довгоносий крохаль (*Mergusserator*);
- Луток (*Mergellusalbellus*);
- Чернь білоока (*Aythyanyoca*);
- Чернь червоноголова (*Aythyaferina*);
- Нирець сірощокий (*Podicepsgriseigena*);
- Орлан-білохвост (*Haliaeetusalbicilla*).

Баклан великий - досить розповсюджений вид у дельті Дністра. Тому саме на прикладі цього виду була надана оцінка харчової активності рибоїдних птахів у даній місцевості.

Польові дослідження харчової активності Баклана великого проводились у дельті ріки Дністер на території Нижньодністровського Національного природнього парку у період з 2 по 11 липня 2015 року.

Задля проведення досліджень харчової активності баклана великого була обрана гніздова колонія на річці Турунчук у районі між озером Білим та населеним пунктом Біляївка.

Спостереження за харчовою діяльністю птахів здійснювалось у світлі години доби з використанням потужної оптики великої кратності. Задля пересування дельтою використовувався човен «Казанка» на весельному ході.

Вказана колонія баклана великого налічує 86 гнізд з пташенятами. Кількість пташенят у більшості гнізд складає 3 особини. Задля фіксації харчової активності птахів було обрано 10 пар бакланів, розташування гнізд яких забезпечує зручне спостереження з обраної точки.

На таблиці вказані результати проведених досліджень, а саме зазначена кількість прильотів до кожного гнізда дорослими особинами з 2 по 11 липня.

Таблиця 1 – Результати досліджень харчової активності баклана великого

№ гнізд	Кількість добових прильотів із кормом для пташенят за добу									
	2.07.1	3.07.	4.07.	5.07.	6.07.	7.07.	8.07.	9.07.	10.07.	11.07.
а	5	15	15	15	15	15	15	15	15	15
1.	5	5	3	5	4	4	6	3	5	5
2.	4	4	3	5	3	3	5	4	4	4
3.	6	4	4	6	5	5	4	6	5	6
4.	4	3	3	5	5	4	6	5	4	3
5.	5	5	4	6	5	5	6	3	4	5
6.	4	4	4	6	5	4	6	3	5	6
7.	4	6	4	7	4	3	5	4	6	6
8.	5	5	3	5	6	4	4	6	5	5
9.	4	4	4	6	6	5	5	3	5	4
10.	4	3	3	5	6	5	5	4	4	6

З отриманих результатів витікає, що величина середньої кількості прильотів із кормом для пташенят за добу становить 4,6

Враховуючи те, кількість мацерованої риби, яку дорослий птах надає пташенятим під час одного прильоту у середньому дорівнює вазі близько 190 грамів, середня величина добової кількості риби, яка споживається пташенятами одного гнізда становить 874 грами риби.

Також, враховуючи те, що маса риби, яку споживає дорослий великий баклан задля забезпечення власної життєдіяльності в середньому становить близько 550 грамів за добу, середня величина кількості риби, яку споживає одна пара великих бакланів із пташенятами, становить 1974 грами риби за одну добу.

Таким чином, тільки одна колонія великого баклана, яка налічує 86 гнізд в середньому споживає близько 170 кілограмів риби за одну добу. Цей результат наглядно демонструє великий масштаб даної екологічної проблеми та необхідність застосування мір, щодо уникнення її негативних наслідків.

Очевидно, що міра відлякування, а не знищення може принести менше шкоди господарству в цілому і надійно захистити рибгосподарства і інші місця концентрації птахів від рибоядних птахів і птахів - переносників захворювань.

Слід зазначити також, що жорсткі методи регулювання їх чисельності (відстріл, знищення гнізд, кладок і пташенят) вступають в протиріччя з існуючим природоохоронним законодавством і суспільною свідомістю.

Економічна частина відіграє важливу роль в процесі вибору, адже очікувана вартість програми повинна бути менше, ніж вартість очікуваного збитку.

Нижче наведено методи контролю які найбільш дієвими для різних видів птахів, в порядку зменшення ефективності.

1. Повна перетяжка мережею.

Цей метод є найбільш ефективним, бо повністю ізолює певну ділянку водойми від птахів-іхтіофагів.

2. Струни, дроти з напругою.

3. Огорожа периметра.

4. Громпушка.

5. Піротехніка.

6. Крики лиха.

7. Світлові ефекти.

Слід підкреслити також, що обговорювана проблема потребує регулярного ретельного моніторингу, який надасть можливість виявити дієвість обраних методів.

BILYAKOV I.V.

Odessa State Environmental University

VPLIV RIBOYADNIH PTAHIV BY STAN ZAPASIV PROMYSLOVA RIB HAVE DELTI DNIESTER BASIN

Ihtiofauna Ukraine vidriznyaetsya great riznomanittyam. Ribby in Ukraïnipredstavleni 63 homelands, 135 genera, 200 schoob'ednuyutbilshe vidiv. Pong naselyayut that Chorny Sea Azovske, chiselnirichki, lakes, strumki and takozh stvorenilyudinoyu the piece rate, the channel tosho.

Slid pidkresliti takozh, scho problem obgovoryuvana potrebuie regular retelnogo monitoringu, yaky nadast mozhlivist viyaviti dievist obraniv metodiv.